

EDUARD LEHT

Kõhusoetõbi

Kõhusoetõbi

Soojal aastaajal (suvel, sügise algul) esinevad sagedased haigestumised kõhusoetõppe. See on arusaadav, kui arvesse võtta haiguse levimisviisi.

Kõhusoetõbi on raske nakkushaigus, mis tabab kõigepealt peensoolt ja osalt jämesoolt. Kõhusoetõve tekitajaks on tüüfusepisikud, mis satuvad suu kaudu makku ja sooltesse, kus nad kiiresti paljunevad. Kõhusoetõve peitejärg vältab üks kuni kolm nädalat. Haigus ei alga järsku. Täielik haigusepilt selgub 6.—8. päeval. Palavik tõuseb astmeliselt, langedes hommikul kuni 0,5° võrra, kuid tõuseb õhtul kõrgemale kui eelmisel päeval.

Koos palavikuga arenevad teised nähud: valud sooltes, isutus, kõhulahtisus (hernesupisarnane roe). Kõhusoetõve kulg erineb raskuselt, olenedes vanusest, üldisest organismi vastupanuvõimest (ka eelnenud süstimised omavad tähtsuse), dieedist ja ravist. Vahel esineb kõhusoetõbi nii kergete nähtudega, et haige ei heidagi voodisse, nn. „ambulatoorne kõhusoetõbi“.

Teiselt poolt esinevad vahel juba haiguse esimesel nädalal kõrge temperatuuriga organismi üldintoksikatsiooni nähud, mälemär-

kusetus, südametegevuse nõrgenemine, millele võib järgneda surm. Tavaline haiguse kulg on järgmine: 2—2,5 nädala jooksul püsib kõrge temperatuur, puudub isu, nähud sooltes raske-
nevad (valud, kõhulahtisus, oksendamine), nahk tundub kuivana. Haiguse 4. nädalal langeb temperatuur järkjärgult, haiguse nähud paranevad, tekib isu. Sellele järgneb tervenemine, kui ei teki tüsistusi. Viimased võivad ilmnedada südame, kopsude, maksa ja neerude juures. Eriti sagedased on tüsistused eelmiste haiguste tagajärjel nõrgestatud elundeis. Ohtlikum tüsistus esineb sooltes.

Asi seisneb selles, et pisikumürkide toime tagajärjel lagunevad peensoolte limanahad, tekivad sügavad haavandid ja sooleseina osad kärbuvad. On kerge kujutleda, et isegi väikesed kõvad toiduosad (eriti marjade ja kurkide seemned) võivad rebestada õhukeseks muutunud sooleseina. Nii satub soole sisu koos pisikutega kõhuõõnde ja võib põhjustada surmlõppega kulgeva kõhukelmepõletiku. See võib juhtuda tervenemise järgus, millal haigel tekib isu ja ta soovib süüa marju, kurke, heeringat jne. Sellest ilmneb, kuivõrd tähtis on dieet, režiim ja haige järelevalve kõhusoetõve puhul.

Peale iseloomustava temperatuuritõusu, maksa suurenemise ja 2. nädalal rinnal ja kõhul ilmnevate iseloomustavate roseoolide, on kõhusoetõve diagnoosimisel olulised laboratoorsed andmed.

Juba haiguse algul satuvad tüüfusepisikud verre ja annavad haige vere külvi puhul vas-

tavale söötmele iseloomustava pildi. Alates 2. haigusnädalast hakkavad tüüfusepisikud verest kaduma, kuid alles jääb hulk valkaineid, mis iseloomustavad nende pisikute elujõulisust. Siis teostatakse vereseerumiga nn. Widali reaktsioon. See on väga tundlik viis tüüfusepisikute väljakujunemiseks, mis võib vahel anda positiivseid tulemusi ka aastaid peale haiguse põdemist.

Alates 2. haigusnädala lõpust eritavad haiged tüüfusepisikuid väljaheidetega mitme kuu, isegi aastate kestel. Seepärast on mitte ainult tüüfusehaige, vaid ka tervenenu ja tööle ilmunud tüüfust põdenud haige tüüfusepisikute levitaja.

Need isikud (pisikutekandjad) on kõige ohtlikumad nakkuse levitajad. Asi seisneb selles, et ravimite ja organismi vastupanuvõime mõjul haige sai jagu pisikute kahjustavast tegevusest ja tervistus. Tema organism ei ole enam vastuvõtlik sellele nakkusele, aga tüüfusepisikud elavad edasi ja erituvad rooja ja kusega.

Need pisikud võivad põhjustada haigestumise isikul, kes ei oma säärast tõvestamatust.

Kuidas toimub nakatumine kõhusoetõppe?

Kuna tüüfusepisikud erituvad haige organismist ainult kuse ja roojaga, näib, et nakkusvõimalusi ei ole. Tegelikult ei ole see nii. Tüüfusepisikud on väljaspool inimorganismi elujõulised kaua aega, kui nad satuvad soodsasse keskkonda. Järelikult võivad tüüfusepisikud roojas ja kuses kaua elada. Sattudes pesule,

asemele, juurviljale, vette jne. on need pisikud elujõulised mitme päeva kestel.

Haige talitamisel võib talitaja või haige ise teha käed mustaks ja siis puudutades nõusid, näiteks lusikat, taldrikut, lüpsikut jne., võib tüüfusepisikuid viia neid toitvasse ümbrusse: supisse, pudrusse, piimasse.

Sääraste soodsate tingimuste juures hakkavad tüüfusepisikud kiiresti signema ja, satudes koos toiduga terve inimese organismi, võivad põhjustada selle haigestumise.

Kujutlege nüüd, millist ohtu kujutab endast pisikutekandja, tegelikult terve inimene, keda keegi ei tea kartal! Kui ta ei täida täpselt kõiki üldtervishoiulisi nõudeid, ei desinfitseeri käsi peale käimla kasutamist, võib ta põhjustada haiguse levimist kaua ja laiaulatuslikult. Seepärast peavad kõik kõhusoetõbe põdenud isikud pikemat aega olema arstliku järelevalve all. Neile tuleb võimaldada perioodiliselt laboratoorseid uurimisi. Nad ei tohi töötada toiduainetega tegelevais ettevõtteis, nagu sööklates, toiduainetekauplustes, piimatööstustes jne.

Kuidas vältida kõhusoetõbe!

Õeldust selgub, kuivõrd tähtis on diagnoosida kõhusoetõbe kohe peale haigestumist, et haiget asetada temale kõige soodsamatesse tingimustesse ja kaitsta teisi võimaliku nakkusohu eest.

Seepärast tuleb igast haiguskahtlasest juhust viivitamata teatada arstile või velskrile. Arsti juhatusel tuleb haige kiiresti haiglasse paigu-

tada ja tema korteris teostada desinfektsioon (pisikute hävitamine).

Desinfektsioon teostatakse kas mürgiste lahuste või kõrge temperatuuri abil. Näiteks valatakse käimlasse vastav lahus, pesu leotatakse lahuses või keedetakse 0,5 tundi, sööginõud asetatakse lahusesse 15—30 min. või keedetakse 15—20 min. Pisikutekandja peab iga kord enne käimlast väljumist desinfitseerima käed, istme ja käimla veetõmbeseadme.

Et hoiduda joogivee nakatusest tüüfusepisikutega, tuleb lahtised käimlad muuta veekindlaiks. Käimla puhastamisel ei tohi väljaheiteid jätta maapinnale, vaid püüda neid koha maa sisse künda või kaevata. Maapinna roojastumise vältimiseks ei tohi käimlana kasutada peenraid, marjaaedu, õue. Erilist puhustust tuleb hoida kaevude ümbruses ja jõekaldal. Kaevurakked peavad olema veekindlad, eriti ülemistes osades, kaevudel peab olema tihe kaas ja eri pang veevõtmiseks. Sellest pangest on kõvasti keelatud juua, end ja loomi pesta, loomi joota ja asetada pange maha.

Eriti ohtlikud kõhusoetõve levitajad on kärbesed. Lennates pisikutega määrdunud esemeilt, sööginõudelt, käimlast, võtab kärbes sealt tüüfusepisikuid kaasa oma jalgade küljes leiduvate karvakestega. Lennates siis sööginõudele, leivale, sattudes söögisse või joogisse, jätab kärbes sinnagi kõhusoetõve pisikuid. Sellepärast on kõige karmim võitlus kärbestega — võitlus tervise eest.

Ei tohi jätta katmata toitu ja jooki, ei tohi

jätta nõudele ega maha toiduraasuke si ega jät-
teid. Kõik toidunõud tuleb kohe puhastada ja
aurutada, pesta kuuma veega ja asetada kär-
beste eest kaitstud kohta. Kõik toidujäätmed
ja pühkmed tuleb asetada puhta tiheda kaa-
nega nõusse ja jäätmenõu õigeaegselt tühjen-
dada. Kärbeste sigimiskohad — sõnniku-
hunnikud, lahtised käimlad — tuleb
perioodiliselt tühjendada ja nendesse valada
kloorlubjalahust (1 kg pange vee peale). Eriti
hoolikalt tuleb hävitada kärbeid, kui majas on
väikesi lapsi või haigeid.

Kindlaks abinõuks kõhusoetõve vältimisel on
kaitsesüstimine. Süstimised tekitavad tõvesta-
matuse nagu haiguse põdeminegi.

Kaitsesüstimine on täiesti ohutu ja kui see
teostatakse üheaegselt kogu elanikkonnas, siis
vältitakse epideemia.

Kõiki loetletud kaitse- ja võitlusabinõusid
tüüfusepisikutega ei saa teostada ainult mediti-
siinilised töölised. Kogu Nõukogude Eesti rah-
vas, eesotsas aktiiviga, peab asuma võitlusse
selle raske haigusega.

Kõhusoetõvel ärge olgu kohta Nõukogude
Eestis!

Meditiiniilise personaali aktiivsel osavõtul tu-
leb korrastada kaevud, vältida jõgede rüveta-
mist, paigutada haigestunud haiglasse ja teos-
tada desinfektsioon — see on kohalike nõuko-
gude kohus.

Puhastada majad ja hoovid meditsiiniilise per-
sonaali juhtimisel ja aktiivi kaasabil — on iga
kodaniku kohus.

Exhib. only. Tart.

Aktiivi ülesanne on määrata vabatahtlike ühiskondlike sanitaarvolinikke ja aidata neid nende õilsas töös. Kui puhtus seatakse jalule igas majapidamises, täidetakse lihtsaid tervishoiulisi juhiseid käimlate, sõnniku- ja prügihoiukohtade ning kaevude suhtes ja kui vee ja toiduainete hoidmine vastab nõudeile — ei esine ka kõhusoetõbe.

Need „vahendid“ ei ole kallid, ei ole kellelegi koormavad ega tohiks põhjustada vastuvaidlemist, mispärast niihästi linna- kui ka küllaaktiivid võivad neid kohe teostada.

Üksikute küsimuste kohta võib kohal saada nõuandeid ja näpunäiteid arstidelt, velskreilt, kooliõpetajailt, agronoomidelt või Nõukogu Kommunaalosakonnalt.

Toimetaja Ed. Leht. Tehniline toimetaja P. Rattus.

MB-01411. Trükkimisele antud 28. III 1945.

Trükikoja tell. nr. 611. Trükiarv 15 000.

Trükikoda „Ühiselu“, Tallinn, Pikk 42.